

DOLARJEVA KNJIGA O KNJIGI

Jaro Dolar : Spomin človeštva, Ljubljana, Cankarjeva založba 1982, 425 str.

Izid Dolarjeve knjige *Spomin človeštva* je hkrati razveseljav in pomemben dogodek na slovenskem knjižnem trgu. Z njo smo dobili prijetno berljivo kulturno zgodovino z vidika domačega strokovnjaka in povrh je tovrstna knjiga pri Slovencih prava redkost. Od domačih del smo s tega področja doslej premogli predvsem Bohinčevo knjigo *Zgodovina knjige*, knjižnic in tiska (vendar izdano kot skripta, Ljubljana 1957), pridružila pa se ji je pozneje še iz srbohrvaščine prevedena Kulundžičeva *Zgodovina knjige* (Ljubljana 1967).

Dolar pričenja svojo zanimivo razlago z zgodovino pisave oziroma pisav. Zatem preide h knjigi in posrečeno citira R. Escarpita »Kot vse, kar živi, se tudi knjiga ne da definirati.« Če izhajamo iz današnje podobe knjige, ne moremo deti med knjige niti mezopotamskih glinastih ploščic niti staroveških napisov na kamen ali les niti papirusovih zvтков, pa vendar sodi vse to in še kaj v širši sklop pojma knjiga. Potem ko je izdelana (proizvedena), je knjiga neločljivo povezana z dvema institucijama : knjižničarstvom (izposojevalno posredovanje) in knjigotrštvom (prodajno posredovanje). V svojem prikazu se Dolar povezuje dotika vseh teh področij, a v glavnem le usmerja svoje zanimanje na knjigo kot na pisani (tiskani) komunikacijski predmet, kot na prenosnika kulturne dediščine ali kratko kot na »spomin človeštva«.

Avtor nas popelje skozi grško-rimsko knjižnokulturno sfero in se nato ustavi pri posebnem, močno vplivnem pojavu, t. i. knjižnih religijah (judovstvo, krščanstvo, islam). Gotovo je namreč, da se status katerekoli grško-rimske knjige (zvotka) ne more primerjati s pomenom in vplivom, ki ga je v prostoru in času imela judovsko-krščanska Biblija. Za del Vzhoda pomeni isto Koran, ki je z Biblijo v nedvomni vplivni zvezi. Zmaga knjižne religije – krščanstva je obeležena s t. i. prehodom iz starega v srednji vek – ta prehod sploh ne pomeni napredka v izobrazbi – hkrati pa se je začela oblikovati sedanja podoba knjige (ne več antični zvitek, ampak srednjeveški kodeks). Nadalje nam avtor predstavi bizantinsko kulturo kot vezni člen do antičnega izročila, podobno posredovalno vlogo z antiko je za srednjeveško Evropo opravljala visoko razvita islamska kultura, predvsem v Španiji. Razvoj knjižne kulture je v srednjeveški Evropi potekal predvsem v samostanih, to je čas, ko je bila knjiga redkost, dragocenost in monopol. Razvoj srednjeveških mest in njihovih gospodarskih in kulturnih teženj je pobudil razširitev knjige, vendar je končno to omogočil šele izum tiska v 15. stoletju. Nekako od te dobe se začenja večji razmah knjižnic, sprva v glavnem dvorskih ali v lasti bogatih ljubiteljev. Nastop reformacije (in za njo številnih idejnih, kulturnih, političnih gibanj) je pospeševala in razširjala tiskana knjiga.

Ker stopimo z reformacijo v svet knjige tudi Slovenci, ponudi avtor v naslednjih poglavjih tudi obrise iz slovenske kulturne zgodovine. Obdobje od francoske revolucije 1789 do začetkov 20. stoletja je obdelano bolj bežno, tako da je glede na celoto opazno v knjigi nesorazmerje. Delo zaključujejo kronologija, opombe, literatura ter osebno in stvarno kazalo, kar je knjigi v prid.

Knjiga je enciklopedično bogata s podatki in odlikuje se tudi po opremi (Cveto Jeraša). Žal ji niso prizanesle tiskovne, korektorske ali raznorazne napake, kar postaja že običaj. Za vzorec nekaj napak : str. 80 : Teodozij 379–295 – prav : – 395 ; str. 175 : Pintar – prav najbrž : Pindar ; str. 179 : njegova in njenih naslednikov – prav : ... in njegovih naslednikov ; str. 234 : v Vauclosu blizu sedeža razkolniških papežev Avignona – rimski papeži so stolovali v Avignonu od 1309–1377 in v Petrarcovem času (o njem je govor v tekstu) niso bili razkolniški, o razkolniških papežih ali protipapežih lahko govorimo šele po vrnitvi papežev v Rim (po Petrarcovi smrti) ; str. 236 : v Konstanzu – do zdaj smo bili navajeni pri tem mestu na žensko obliko : Konstanza oziroma Konstanca ; str. 248 : letnica

1588 je najbrž napačna, prav pa 1488, če gre seveda za čas Henrika VII. Tudorja ; str. 251 : Hugo ni umrl 1865, ampak 1885 ; str. 283 : kraljevi knjižničar – prav : kraljev ; str. 285 : Lope de Vega z njegovimi ... igrami – prav : s svojimi ; str. 286 : Cervantes ni umrl 1635, ampak 1616 ; str. 305 : Montesquieu ni Secondant, ampak Secondat, Voltaire pa ni Françoise, ampak François ; str. 365 : Kleopatra ne umre 33, ampak 30 pred n. š. ; str. 368 : 722 Karel Veliki ... – prav : Karel Martel ; str. 371 : Marco Polo se vrne s Kitajske – prav : iz Kitajske ; str. 371 : 1366 Karel IV. ustanovi univerzo v Pragi – prav : 1348 ; na str. 371 piše Johna Wiclifa, na str. 372 pa Vycliffov prevod ... – kako torej pisati tega angleškega reformatorja : Zgodovina v slikah (DZS) ima Wiclif, Svetovna zgodovina (CZ) ima Wicliffa (2. skl), Wiclif, v kazalu pa Wycliffe ; str. 390 : Hasard – prav : Hazard ; str. 395 : Weber Eugen – prav : Werber ...

Res je, da uporabnosti knjige te napake bistveno ne prizadenejo, vseeno pa je škoda, da jih je toliko.

Andrijan Lah
Slovenska knjižnica v Ljubljani

Prejeli smo v oceno

Slovenska zvrstna besedila. Uredil Jože Toporišič, sourednik Velemir Gjurin. Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Katedre za slovenski jezik in književnost, Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Ljubljana 1981, 637 str.

Valentin Kalan, Tukides, logos zgodovine in razredni boj. Zbirka Analecta. DDU Univerzum, Ljubljana 1983, 135 str.